

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра психології

ПОГОДЖЕНО:

начальник кафедри,
кандидат психологічних наук, доцент,
підполковник внутрішньої служби
_____ Оксана МІРОШНИЧЕНКО
«___» _____ 20__ р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Методика викладання психології»
спеціальність 053 «Психологія»
рівень вищої освіти: другий (магістерський)
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри психології,
кандидат психологічних наук,
доцент,
лейтенант внутрішньої служби
Вікторія Щербата

Затверджено на засіданні кафедри
психології

Протокол № _____ від
«___» _____ 20__ р.

Кредити та кількість годин: 4 кредити ECTS; години: 16 год. лекційних, 16 год. семінарських, 8 год. практичних, 80 год. самостійна робота.

Анотація курсу

Курс «Методика викладання психології у вищій школі» посідає значне місце у справі формування професійної компетентності майбутнього викладача психологічних дисциплін: формує інтегральні, загальні й фахові компетентності, необхідні для забезпечення інноваційного освітнього середовища та конструювання змісту, форм, методів та засобів навчання психології у вищій школі, у закладах підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців. Актуальність вивчення дисципліни, її соціальна значущість обумовлені вимогами до якості підготовки кадрів по даному напрямку, а освоєння змісту курсу - необхідна та обов'язкова частина професійної підготовки викладачів психології у вищій школі. Навчальна дисципліна «Методика викладання психології» є нормативною. Програма навчальної дисципліни складена кафедрою психології Академії Державної пенітенціарної служби відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на другому (магістерському) рівні вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія». Дисципліна викладається на 1-му курсі протягом 1-го семестру.

Мета викладання навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами ступеня «магістр» знаннями про особливості методів і прийомів навчання психології у вищій школі, необхідних для майбутньої практичної роботи в галузі психології та педагогіки.

Організація навчання

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Всього	у тому числі			
		Л	сем	п	С. р.
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Характеристика методики викладання психології як навчальної дисципліни					
Тема 1. Методика викладання психології як навчальна дисципліна	14	2	2	-	10
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення викладання психології у вищій школі	10	-	-	2	8
Разом за розділом 1	24	2	2	2	18
РОЗДІЛ 2. Організація і проведення навчальних занять з психології					
Тема 3. Методи та прийоми навчання психології	16	4	2	-	10
Тема 4. Методичні основи підготовки і проведення лекції з психології	14	2	2	2	8
Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських, практичних та лабораторних занять з психології	15	-	2	4	9
Тема 6. Особливості організації та управління самостійною роботою студентів	11	-	2	-	9
Разом за розділом 2	56	6	8	6	36
РОЗДІЛ 4. Перевірка і оцінювання знань з психології					
Тема 7. Керівництво різними видами практики і дипломними роботами студентів.	8	2	-	-	6
Тема 8. Забезпечення контролю навчальної діяльності студентів	12	2	2	-	8
Разом за розділом 3	20	4	2	-	14

РОЗДІЛ 4. Психологія суб'єктів навчального процесу у вищій школі та їх взаємодія					
Тема 9. Психологія суб'єктів навчального процесу у вищій школі та їх взаємодія	20	4	4	-	12
Разом за розділом 4	20	4	4	-	12
Усього за курс	120	16	16	8	80

Завдання до семінарів

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки).

Семінарське заняття 1

Тема: Методика викладання психології як навчальна дисципліна

План

1. Предмет, цілі і основні завдання курсу методики викладання психології (далі – МВП).
2. Місце та роль психологічних дисциплін в системі багаторівневої підготовки фахівців.
3. Труднощі, що виникають у процесі опанування психологічних знань.
4. Основні тенденції розвитку психологічної освіти у світовому науковому просторі (за В. Карандашовим).
5. Цілі та методичні особливості викладання теоретичної та прикладної психології у вищій школі.

Література: основна № 1, 2, 4, 5, 6; допоміжна №21, 22, 23, 26, 39, 40

Семінарське заняття 2

Тема: Методи та прийоми навчання психології

План

1. Словесні методи та їх характеристика.
2. Наочні методи навчання, групи наочності.
3. Види практичних методів та їх характеристика.
4. Поняття про активні методи навчання психології та характеристика.
5. Загальна характеристика методів інтерактивного навчання.

Література: основна № ; допоміжна №2, 12, 14, 18, 23, 24, 26, 39.

Семінарське заняття 3

Тема: Методичні основи підготовки і проведення лекції з психології

План

1. Поняття про лекцію, її роль і місце у системі вищої освіти. Основні функції лекції.
2. Види лекцій та їх характеристика.
3. Методичні аспекти підготовки та проведення лекції.
4. Структура конспекту лекції
5. Методика читання лекції: методичні та психологічні аспекти викладання лекційного матеріалу).

Література: основна № 1-6; допоміжна №2, 3, 10, 12, 23, 26, 39.

Семінарське заняття 4

Тема: Методика підготовки і проведення семінарських, практичних та лабораторних занять з психології

План

1. Поняття про семінарські заняття та їх функції.
2. Види семінарських занять та їх характеристика.
3. Методичні аспекти підготовки та проведення семінарського заняття.

4. Поняття про практичні заняття, їх види, специфічні особливості. Активні види групових практичних занять.

5. Методичні аспекти підготовки та проведення практичного і лабораторного заняття.

Література: основна № 1-5; допоміжна №2, 3, 8, 12, 14, 23, 24, 37.

Семінарське заняття 5

Тема: Особливості організації та управління самостійною роботою студентів

План

1. Поняття про самостійну роботу студентів: цілі, завдання, функції.
2. Рівні та структура самостійної роботи.
3. Основні форми та види самостійної роботи студентів.
4. Методика роботи з науковою та навчальною літературою.
5. Методика підготовки студента до виступу.
6. Способи підвищення ефективності організації й управління самостійною роботою студентів.

Література: основна № 1-6; допоміжна №4, 6, 10, 17, 20, 23, 24, 37

Семінарське заняття 6

Тема: Забезпечення контролю навчальної діяльності студентів

План

1. Поняття про контроль, його цілі, функції та принципи перевірки та оцінки знань в умовах вищої школи.

2. Поняття про оцінку та відмітку. Дидактична й психологічна роль оцінки. Об'єктивність і суб'єктивність в оцінці засвоєння знань з психологічних дисциплін.

3. Основні форми (засоби) перевірки знань із психології.

4. Поняття самоконтролю. Самооцінка на заняттях з психології, її функції.

Література: основна № 1-6; допоміжна №9, 11, 23, 24, 31.

Семінарське заняття 7

Тема: Психологія студента та студентської групи

План

1. Типології особистості студента.

2. Мотиваційна спрямованість учіння студента. Формування професійних мотивів навчання.

3. Поняття спілкування як встановлення та розвитку контактів між людьми. Структура спілкування: комунікація, інтеракція, перцепція.

4. Характеристика студентської групи. Стадії розвитку студентського колективу.

5. Проблема керівництва та лідерства у студентській групі.

6. Психологічні явища в студентській групі.

Література: основна № 7; допоміжна № 23, 24, 27, 33, 34, 38.

Семінарське заняття 8

Тема: Психологія викладача.

1. Викладач як суб'єкт освітньої діяльності. Складові елементи і функції викладацької праці. Професійна кваліфікація науково-педагогічних працівників ЗВО.

2. Типологія особистості викладача.

3. Педагогічні здібності й педагогічна майстерність викладача. Шляхи формування педагогічної майстерності і підвищення рівня професіоналізму викладача вищої школи.

4. Знання, вміння навички та особистісні якості викладача психології.

5. Поняття про психологічний зворотній зв'язок, його види.

6. Бар'єри спілкування у навчальній діяльності.

7. Стили спілкування.

Плани практичних занять
Практичне заняття 1.

Тема: Нормативно-правове забезпечення викладання психології у вищій школі

План

1. Розгляд та аналіз навчальних планів для спеціальності 053 «Психологія».
2. Ознайомлення з навчальними програмами психологічних дисциплін (за вибором) та їх аналіз.
3. Аналіз робочих навчальних програм з психологічних дисциплін.

Практичне заняття 2.

Тема: Методичні основи підготовки і проведення лекції з психології

План

1. Відвідування лекційного заняття одного з викладачів дисциплін психологічного циклу.
2. Підготовка письмового аналізу, де йдеться про те, яка дисципліна відвідана, для кого призначена, яка тема розглянута, які методи роботи використані, сильні та слабкі її сторони тощо. Звіт готується у електронному вигляді (1 сторінка А4, 14 кегль, одинарний інтервал).

Практичне заняття 3-4.

Тема: Методика підготовки і проведення семінарських, практичних та лабораторних занять з психології

1. Відвідування семінарського заняття одного з викладачів дисциплін психологічного циклу.
2. Підготовка письмового аналізу, де йдеться про те, яка дисципліна відвідана, для кого призначена, яка тема розглянута, які методи роботи використані, сильні та слабкі її сторони тощо. Звіт готується у електронному вигляді (1 сторінка А4, 14 кегль, одинарний інтервал).

Завдання для самостійної роботи

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене.

Тема 1. Методика викладання психології як навчальна дисципліна

1. Місце та роль психологічних дисциплін в системі багаторівневої підготовки фахівців.
2. Цілі викладання теоретичної та прикладної психології у вищій школі (за Б. Бадмаєвим, В. Ляудіс).
3. Методичні особливості викладання теоретичної та прикладної психології у вищій школі
4. Психологічні відмінності традиційної та інноваційної стратегії організації освіти у закладах вищої освіти: порівняльний аналіз (за В.Я. Ляудіс).

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення викладання психології у вищій школі.

1. Закон України “Про вищу освіту” (№ 1556-VII від 01.07.2014 р.).
2. Розпорядження та накази Міністерства освіти і науки України.
3. Загальна характеристика змісту освіти психологів.
4. Освітні програми та освітньо-кваліфікаційні рівні.
5. Навчальний план: сутність, структура і порядок реалізації.
6. Навчальна програма як нормативний документ, що розкриває зміст знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни.
7. Способи побудови навчальних програм.
8. Структура робочої навчальної програми.

Тема 3. Методи та прийоми навчання психології.

1. Принципи навчання у вищій школі.
2. Вимоги до процесу демонстрування наочності.

3. Методи та основні засоби програмованого навчання психології.
4. Основні види, переваги, недоліки, специфіка застосування програмованого навчання у процесі викладання психологічних дисциплін.
5. Основні характеристики проблемного методу навчання психології: специфіка та умови застосування.

Тема 4. Методичні основи підготовки і проведення лекції з психології.

1. Переваги та недоліки лекційної форми роботи.
2. Стильові параметри письмового тексту
3. Психологічні умови ефективності лекції.

Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських, практичних і лабораторних занять з психології

1. Види семінарських занять: просемінар, власне семінар, спецсемінар.
2. Методичні аспекти підготовки та проведення семінарського заняття.
3. Критерії оцінювання якості семінарського заняття.
4. Поняття про практичні заняття, їх види, специфічні особливості. Роль і місце практичних та лабораторних занять у викладанні психології у ЗВО.
5. Активні види групових практичних занять (конференція, психологічний практикум, психологічна консультація, колоквиум, ділова гра).
6. Методичні аспекти підготовки та проведення практичного і лабораторного заняття.

Тема 6. Особливості організації та управління самостійною роботою студентів

1. Поняття про самостійну роботу студентів: цілі, завдання, функції, рівні, структура.
2. Місце і роль самостійної роботи в умовах організації модульно-рейтингової системи навчального процесу.
3. Основні форми та види самостійної роботи студентів (твір, есе; тестування; модульна контрольна робота; реферат; аналіз монографій, журнальних статей; тематичне повідомлення; конспектування тощо).
4. Методика роботи з науковою та навчальною літературою.
5. Методика підготовки студента до виступу.
6. Способи підвищення ефективності організації й управління самостійною роботою студентів.

Тема 7. Керівництво різними видами практики і дипломними роботами студентів

1. Роль і місце керівника і методиста у процесі проходження практики.
2. Наукова робота студентів. Її функції.
3. Вимоги до написання й оформлення наукових робіт.

Тема 8. Забезпечення контролю навчальної діяльності студентів

1. Поняття про оцінку та відмітку.
2. Дидактична й психологічна роль оцінки.
3. Об'єктивність і суб'єктивізм в оцінці засвоєння знань з психологічних дисциплін.
4. Методичні прийоми організації оцінювання в курсі психології.

Тема 9. Психологія студента та студентської групи

1. Типології особистості студента.
2. Причини неуспішності студентів і шляхи їх подолання.
3. Мотиваційна спрямованість учіння студента. Види мотивів учіння
4. Формування професійних мотивів навчання.
5. Психологічні явища в студентській групі

Тема 10. Психологія викладача.

1. Типологія особистості викладача.

2. Поняття спілкування як встановлення та розвитку контактів між людьми. Структура спілкування.
3. Поняття про психологічний зворотній зв'язок, його види. Я-повідомлення у процесі взаємодії та його структура.
4. Стили спілкування.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання

1. Розробка робочої навчальної програми із дисципліни «Екстремальна психологія» («Психологія впливу» за вибором). Обґрунтувати наповнення курсу. Одна програма готується студентами кількістю до 3 чоловік.
2. Підготовка і проведення лекційного заняття з будь-якої дисципліни психологічного циклу. Застосувати різні методи подачі інформації. Тривалість заняття – 1 год 20 хвилин. Звіт має вигляд конспекту, який завчасно готується для проведення заняття й завіряється викладачем для допуску.
3. Підготовка і проведення семінарського заняття з будь-якої дисципліни психологічного циклу. Застосувати різні методи подачі інформації, із включенням різних форм групової та індивідуальної роботи. Тривалість заняття – 1 год 20 хвилин. Звіт має вигляд конспекту, який завчасно готується для проведення заняття й завіряється викладачем для допуску.

Кожен студент готує рецензію на відвідане заняття (виступ).

План рецензії може бути приблизно таким:

1. Дотримання регламенту.
2. Відповідність змісту виступу темі та зазначеним питанням.
3. Логіка побудови заняття (виступу).
4. Використані методи
5. Використання наочного матеріалу
6. Культура мовлення.
7. Емоційність проведення заняття (виступу).

Процес аналізу прочитаної лекції спрощується завдяки наявним у дидактичній літературі Картам оцінювання лекції (одна з них детально наведена у: *Скок А.Г. Психолого-педагогічна практика магістрантів: Методичні рекомендації для студентів. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2008. – С. 12).*

Карта оцінювання лекції

Критерії оцінювання	Зміст критерію	Оцінка*	
		Критеріальна	Загальна
Змістовність лекції	1. Науковий рівень, відповідність новітнім досягненням науки і практики		
	2. Наявність узагальнень, переконливість		
	3. Відображення дискусійних питань, постановка наукових проблем		
	4. Відповідність лекції змісту програми		
	5. Виховна роль		
Професійна спрямованість	1. Формування професійного світогляду		
	2. Розширення соціальної сутності проблемних питань		
	3. Зв'язок лекційного матеріалу з професійними інтересами підготовки спеціалістів		
Методичний рівень	1. Застосування методів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів		
	2. Використання елементів зворотного зв'язку		

	3. Наявність міжпредметних і міжтематичних зв'язків при викладенні лекційного матеріалу		
Структура лекції	1. Формулювання мети		
	2. Наявність плану		
	3. Наявність літературних джерел		
	4. Чітка композиційна побудова (вступ, основна частина, висновок)		
	5. Логічна послідовність і взаємозв'язок окремих частин лекції		
	6. Відокремлення кожного питання плану при послідовному викладенні лекції		
	7. Виділення головних ідей і мотивів		
Стиль лекції	1. Ясність, чіткість і доступність викладання		
	2. Темп викладення матеріалу		
	3. Наочність інформації (плакати, таблиці)		
	4. Оптимальне використання дошки		
	5. Застосування технічних засобів		
	6. Наявність мовного контакту з аудиторією		
Майстерність лектора	1. Рівень вільного володіння лекційним матеріалом		
	2. Емоційність, культура мовлення		
	3. Зовнішній вигляд		
	4. Поважне і тактовне ставлення до студентів		
	5. Уміння зняти напруження і втому аудиторії		

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою, відображеною в таблиці 1

Таблиця 1

Назви розділів і тем	Всього	Форми роботи			
		Лекції (ведення конспекту)	Семінари (виступ, доповнення)	Практичні	Самостійна робота
Розділ 1. Характеристика методики викладання психології як навчальної дисципліни					
Тема 1. Методика викладання психології як навчальна дисципліна	6	1	3	-	2
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення викладання психології у вищій школі	4	-	-	2	2
Розділ 2. Організація і проведення навчальних занять з психології					
Тема 3. Методи та прийоми навчання психології	7	2	3	-	2
Тема 4. Методичні основи підготовки і проведення лекції з психології	8	1	3	2	2
Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських, практичних та лабораторних занять з психології	9	-	3	4	2
Тема 6. Особливості організації та управління самостійною роботою студентів	5	-	3	-	2

Розділ 3. Перевірка і оцінювання знань з психології					
Тема 7. Керівництво різними видами практики і дипломними роботами студентів.	3	1	-	-	2
Тема 8. Забезпечення контролю навчальної діяльності студентів	6	1	3	-	2
Розділ 4. Психологія суб'єктів навчального процесу у вищій школі та їх взаємодія					
Тема 9. Психологія студента та студентської групи	5	1	3	-	1
Тема 10. Психологія викладача	5	1	3	-	1
Разом	58	8	24	8	18
Індивідуальні навчально-дослідні завдання	17				
Екзамен	25				
Всього	100				

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень (конспектування). Нарахування балів за роботу на лекціях (по 1 балу за кожну з них) відбувається шляхом перевірки конспектів лекцій. При тому оцінюється: повнота, охайність і грамотність ведення конспекту лекцій. Наявність усіх компонентів роботи на лекціях може бути оцінено за весь курс до 8 балів. За недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті, систематичні пропуски лекційних занять за даний вид навчальної роботи бали нараховуються лише в частині законспектованих лекцій.

Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь-який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття студента, що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтеся дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати, переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Ваша активна **участь на семінарському занятті** може принести вам до 3 балів. Відповідь на семінарському занятті оцінюється за наступними критеріями:

- **3 бали** – курсант (студент) у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.
- **2 бали** – курсант (студент) володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.
- **1,5 бали** – курсант загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання.
- **1 бал** у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

0,5 балів – курсант за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу практично не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні.

Доповнення на семінарському занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених доповідачем. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал основного доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні привернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого

висвітлення у виступі основного доповідача. При оцінюванні доповнень курсантів їх кількість має значення.

Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Виконання завдань самостійної роботи оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність матеріалу для висвітлення питань винесених на самостійну роботу.

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку до 2 балів за кожну тему. Таким чином, за всі необхідні для самостійного опрацювання завдання можна отримати 18 балів.

Один з видів роботи, що є обов'язковим і підлягає оцінці, - **індивідуальні навчально-дослідні завдання**. Розробка навчальної програми із психологічної дисципліни, за проведення лекційного та семінарського заняття нараховується по 6 балів.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді **усного екзамену**, на якому ви можете отримати до 25 балів залежно від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. На екзамені викладач задає вам 2 питання з переліку, наведеного нижче. Питання екзаменаційних білетів складаються на основі програми курсу і адекватно відображають зміст усього навчального матеріалу курсу "Методика викладання психології". Складання екзамену є обов'язковим.

Якщо курсант (студент) за підсумками аудиторної роботи та складання екзамену не набрав балів достатніх для виставлення позитивної оцінки (60 балів і більше), він має право перескласти екзамен, при цьому не враховуються результати попереднього складання іспиту – підвищення балів здійснюється від рейтингової оцінки за результатами аудиторної роботи.

Курсанти (студенти), які впродовж семестру набрали менше 35 балів, до складання екзамену не допускаються і залишаються на повторний курс.

Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
					екзамен
90-100	A	відмінно	Студент (курсант) виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	Високий (творчий)	відмінно
82-89	B	добре	Студент (курсант) вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи та задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре
74-81	C		Студент (курсант) вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну		

			діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.		
64-73	D	задовільно	Студент (курсант) відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	Середній (репродуктивний)	задовільно
60-63	E		Студент (курсант) володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент (курсант) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент (курсант) володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.		

Питання до іспиту

1. Предмет, цілі і основні завдання курсу методики викладання психології.
2. Принципи навчання психології у вищій школі.
3. Труднощі, що виникають у процесі опанування психологічних знань.
4. Основні тенденції розвитку психологічної освіти у світовому науковому просторі (за В. Карандашовим).
5. Цілі викладання теоретичної та прикладної психології у вищій школі (за Б. Бадмаєвим, В. Ляудіс).
6. Психологічні відмінності традиційної та інноваційної стратегій організації освіти у закладах вищої освіти: порівняльний аналіз (за В.Я. Ляудіс).
7. Загальна характеристика змісту освіти психологів. Освітні програми та освітньо-кваліфікаційні рівні.
8. Навчальний план: сутність, структура і порядок реалізації.
9. Навчальна програма як нормативний документ, що розкриває зміст знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни. Способи побудови навчальних програм.

10. Структура робочої навчальної програми.
11. Словесні методи навчання, їх характеристика та роль серед методів викладання психології. Переваги та недоліки словесних методів.
12. Наочні методи навчання та їх групи. Вимоги до процесу демонстрування наочності.
13. Практичні методи навчання та їх види.
14. Класифікація активних методів навчання психології.
15. Методи та основні засоби програмованого навчання психології.
16. Основні види, переваги, недоліки, специфіка застосування програмованого навчання у процесі викладання психологічних дисциплін.
17. Основні характеристики проблемного методу навчання психології: специфіка та умови застосування.
18. Методи інтерактивного навчання та їх характеристика.
19. Поняття про лекцію, її роль і місце у системі вищої освіти. Переваги та недоліки лекційної форми роботи. Основні функції лекції.
20. Види лекцій та їх характеристика.
21. Етапи методичної розробки лекції та її структура.
22. Методика читання лекції: вимоги до читання лекції; методичні та психологічні аспекти викладання лекційного матеріалу.
23. Психологічні умови ефективності лекції.
24. Види семінарських занять та їх характеристика.
25. Методичні аспекти підготовки та проведення семінарського заняття.
26. Поняття про практичні заняття, їх види, специфічні особливості. Роль і місце практичних та лабораторних занять у викладанні психології у ЗВО.
27. Активні види групових практичних занять.
28. Методичні аспекти підготовки та проведення практичного і лабораторного заняття.
29. Поняття про самостійну роботу студентів: цілі, завдання, функції, рівні, структура. Основні форми та види самостійної роботи студентів.
30. Методика роботи з науковою та навчальною літературою.
31. Методика підготовки студента до виступу.
32. Способи підвищення ефективності організації й управління самостійною роботою студентів
33. Види практики та їх характеристика.
34. Форми й види звітної документації після проходження практики.
35. Наукова робота студентів. Її функції.
36. Види кваліфікаційних робіт. Методика їх оцінювання.
37. Етапи виконання кваліфікаційних робіт.
38. Вимоги до написання й оформлення наукових робіт.
39. Поняття про контроль, його цілі, функції та принципи перевірки та оцінки знань в умовах вищої школи.
40. Поняття про оцінку та відмітку. Дидактична й психологічна роль оцінки. Об'єктивність і суб'єктивізм в оцінці засвоєння знань з психологічних дисциплін.
41. Види перевірки знань при вивченні психології. Основні форми (засоби) перевірки знань із психології.
42. Поняття самоконтролю. Самооцінка на заняттях з психології, її функції.
43. Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості.
44. Характеристика вікової (нормативної) кризи студентського віку.
45. Анормативні кризи студентства і їх характеристика.
46. Типологія особистості студента.
47. Адаптація студента до навчання у вищій школі, її види.
48. Причини неуспішності студентів і шляхи їх подолання.
49. Мотиваційна спрямованість учіння студента. Формування професійних мотивів навчання.
50. Характеристика студентської групи. Стадії розвитку студентського колективу.
51. Проблема керівництва та лідерства у студентській групі.

52. Психологічні явища в студентській групі
53. Викладач як суб'єкт освітньої діяльності. Складові елементи і функції викладацької праці.
54. Професійна кваліфікація науково-педагогічних працівників ЗВО.
55. Типологія особистості викладача.
56. Педагогічні здібності й педагогічна майстерність викладача. Шляхи формування педагогічної майстерності і підвищення рівня професіоналізму викладача вищої школи.
57. Стилі педагогічної діяльності та їх аналіз. Об'єктивні та суб'єктивні фактори формування індивідуального стилю діяльності викладача вищої школи.
58. Поняття спілкування як встановлення та розвитку контактів між людьми. Структура спілкування.
59. Поняття про психологічний зворотній зв'язок, його види. Я-повідомлення у процесі взаємодії.
60. Комунікативні бар'єри у навчальній діяльності.
61. Стилі спілкування та їх характеристика.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

Список рекомендованих джерел

Основна література:

1. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии. М.: Владос, 1999.
2. Давидюк Н.М. Методика викладання психології. Чернівці: Технодрук, 2006.
3. Дембрицька Н.М. Методика викладання психології. К., АПН України, Ун-т менеджменту освіти, фак. менеджм. та психології, 2009.
4. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии. СПб.: Питер, 2005.
5. Методика викладання психології у вищій школі / Ю.Ю. Бойко-Бузиль, С.Л. Горбенко та ін. К.: Атіка, 2012. 274 с.
6. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі. К.: Центр учбової літератури, 2006. 241 с.
7. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. К.: Каравелла, 2008. 352 с.

Додаткова література:

1. Амельков А.А. Основы методики преподавания психологии: Учеб.-метод. пособие. Мн.: БИП-С Плюс, 2006. 60 с.
2. Бадмаев Б.Ц. Психология: как ее изучать и усвоить: Учеб.-метод. пособие для студент. вузов. М.: Учебная литература, 1997. 256 с.
3. Білоус В.Т. Основи організації та методики викладання у вищій школі: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В.Т. Білоус, Л.І. Горюнова, А.В. Цимбалюк, С.Я. Цимбалюк. Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України. Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. 144 с.
4. Болонський процес: Документи / Європейський ун-т / уклад. З.І. Тимошенко. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2004. 169 с.
5. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація досліджень із психології: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
6. Буряк В. Керування самостійною роботою студентів. *Вища школа*. 2001. № 4-5.

7. Вачков И.В. Введение в профессию “психолог”: Учеб. пособие. М.: МОДЭК, 2004. 464 с.
8. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. М.: Высшая школа, 1991.
9. Волков Н.И. Тестовый контроль знаний: [учеб. пособие] Сумы: Университетская книга, 2004. 109 с.
10. Головка Л.Л. Активізація самостійної роботи студента під час лекційних занять. *Освіта і управління*. 2002. №1.
11. Гронлунд Н.Е. Оцінювання студентської успішності: [практ. посіб.]. К.: КУМО, 2005. 312 с.
12. Гузев В.В. Методы и организационные формы обучения. М.: Народное образование, 2001. 128 с.
13. Довідник для студентів: Основні засади Болонського процесу. Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних навчальних закладах (у питаннях і відповідях) / В.Ф. Москаленко, О.П. Яворський, О.П. Волосовець, Л.І. Остапюк, Б. В. Михайличенко. К.: Книга плюс, 2005. 24 с.
14. Дьяконов Г.В., Добрянский И.А. Активные методы группового обучения психологии: диалогический подход: [учеб.-метод. пособ. для преподавателей и студентов психологических факультетов университетов и пединститутотв]. Кировоград: “Имэкс ЛТД”, 2004.
15. Виробнича і навчально-організаційна практика: [навч. посіб.] / Жук О.С., Сосєдка В.В., Подоляка О.Б., Немикіна О.В. Сумы, 2008.
16. Загальні вимоги до оформлення навчальних посібників та навчально-методичної літератури [текст]: методичні рекомендації для викладачів / під заг. ред. М. Полюжина, укл. К. Мовчан. Ужгород: Видавничий центр ЗакДУ, 2008. 44 с.
17. Заика Е.В. Психологические вопросы организации самостоятельной работы в вузе. *Практическая психология и социальная работа*. 2002. №6.
18. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: [навч. посіб.] / В.М. Кухаренко, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко; під ред. В.М. Кухаренко. 3-тє вид. Х.: НТУ “ХП”, “Торсінг”, 2002. 320 с.
19. Закон України “Про вищу освіту” № 1556-VII від 01.07.2014 р.)
20. Калашник Н. Г. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання. Запоріжжя: Запорізький нац. ун-т, 2005. 326 с.
21. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологи. СПб.: Питер, 2006. 320 с.
22. Леденева Ю.Е., Шиянова Т.И. Методика преподавания психологии: учеб. пособие для студентов вузов. Ставрополь: СКСИ, 2005.
23. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологи: Учебн. пособие. СПб.: Питер, 2008. 192 с.
24. Ляховець Л.О. Методика викладання психології: Навч.-метод. посібник для студентів вищів. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2012. 176 с.
25. Лызь Н.А. Методика преподавания психологии: Учеб. пособие Ростов-на/Д.: Феникс, 2009. 414 с.
26. Методика преподавания психологии: конспект лекций / О.Ю. Тарская, В.И. Валовик, Е.В. Бушуева и др. М.: Высшее образование, 2007. 320 с.
27. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. М.: Флинта, 1998. 200 с.
28. Мороз І.В. Кредитно-модульна система організації навчального процесу: [довідник для студентів]. К.: Освіта України, 2005. 91 с.
29. Наказ МОН України. Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи № 943 16 жовтня 2009 р.
30. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
31. Оцінювання студентської успішності: [практ. посіб.]. К.: Навч.-метод. центр “Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2005. 312 с.
32. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред Б.М. Бим-Бад. М.: Большая Российская энциклопедия, 2003.
33. Педагогіка и психология высшей школы: Учебное пособие / Отв. ред. М.В. Буланова-Топоркова. Ростов-на-Дону: Феникс, 2002.

34. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие / Отв. ред. С.И. Самыгин. Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. 300 с.
35. Практическая психология для преподавателей. М.: Филин, 1997.
36. Рекомендації щодо розробки навчальних та робочих навчальних планів за новими напрямками підготовки бакалаврів / уклад. В.П. Головенкін, А.Д. Лемешко. К.: Видавництво "Політехніка", 2007. 24 с.
37. Смолкин А.М. Методы активного обучения. М.: Высшая школа, 1991.
38. Соціальна психологія Орбан-Лембрик Л. Е. . К. : Академвидав, 2003. 446с.
39. Стоюхина Н.Ю. Методика преподавания психологии: история, теория, практика : учеб. пособ. М.: Флинта: МПСИ, 2009. 184 с.
40. Успенский В.Б. Введение в психолого-педагогическую деятельность: Учеб. пособие для студентов вузов. М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. 176 с.
41. Щербата В.Г. Методичні рекомендації до виконання та захисту курсових робіт з навчальної дисципліни «Загальна психологія». Чернігів, 2019. 21с.
42. Щербата В.Г. Методичні рекомендації до виконання та захисту курсових робіт з навчальної дисципліни «Вікова психологія». Чернігів, 2019. 23с.

Інформаційний ресурс:

1. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии: Учебное пособие. СПб.: Питер, 2005: Эл. рес. [Реж. дост.]: http://www.psyarticles.ru/view_post.php?id=475
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии: учеб. пособие. 3-е изд., испр. и доп. М.: Изд-во УРАО, 2000: Эл. рес. [Реж. дост.]: http://pedlib.ru/Books/2/0238/2_0238-23.shtml
3. Методика преподавания психологии: Метод. пособие: МГОПУ им. М.А.Шолохова [Эл. ресурс]. Режим доступа: <http://www.nlplife.ru/articles/knigi/psyho/metodika-prepodavaniya-psihologii>
4. Смолярчук И.В. Методика преподавания психологии: Учеб. пособие [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.myword.r>
5. Якубовская Л.П. Методика преподавания психологии: Учебное пособие [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.abc.vvsu.ru>